

Beata Zięba

Wpływ orzecznictwa polskiego i wspólnotowego na stosowanie przepisów prawa o szkolnictwie wyższym przez uczelnie wyższe

STRESZCZENIE

W dysertacji doktorskiej pt.: „Wpływ orzecznictwa polskiego i wspólnotowego na stosowanie przepisów prawa o szkolnictwie wyższym przez uczelnie wyższe” przedstawiono analizę zarówno przepisów dotychczasowych ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r., jak i aktualnie obowiązujących przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 r. oraz wybór orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz polskich sądów (Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, wojewódzkich sądów administracyjnych i innych). Zaprezentowano także uregulowania prawne statutów największych uczelni w Polsce, które są aktami prawa wewnętrznego, jako elementów mających znaczny wpływ na rozumienie i efektywność przepisów prawnych dotyczących specyfiki i charakteru prawa o szkolnictwie wyższym. Pokazano korelację kwestii analizy przepisów prawa ustaw regulujących materię i funkcjonowanie szkolnictwa wyższego z kwestią wykładni tychże przepisów, poprzez analizę orzecznictwa polskiego i wspólnotowego, kolejno z kwestią przepisów określonych w aktach prawa wewnętrznego poszczególnych uczelni. Dorobek ten jest niezmiernie ważny i godny podkreślenia, gdyż służy ułatwieniu zrozumienia uregulowań i procedur charakterystycznych dla obszaru funkcjonowania uczelni wyższych w Polsce.

Przedstawione główne wątki rozprawy wpływają na jej strukturę. Rozprawa doktorska składać się będzie z czterech rozdziałów oraz wstępu, zakończenia, jak również wykazów: aktów prawnych wspólnotowych, aktów prawnych polskich, orzecznictwa wspólnotowego, orzecznictwa polskiego, wykazu literatury w języku angielskim i wykazu literatury w języku polskim oraz wykazu innych pism i dokumentów.

Punktem wyjścia do opracowania tematu rozprawy było odwołanie się do regulacji prawnych ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* z 27 lipca 2005 r., które stanowiły podłoże wydawania orzeczeń sądów wspólnotowych i polskich oraz ich charakterystyka. Na podstawie bowiem tych przepisów wydawane były i są orzeczenia sądów polskich

i wspólnotowych, które stanowią główny przedmiot analizy niniejszej rozprawy. Omówiono kluczowe instytucje i mechanizmy, które reguluje ustawa *Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r.*, w tym m. in. zasady funkcjonowania uczelni (w tym obejmujące materię organizacji uczelni wyższej, tematykę autonomii uczelni wyższej, kwestie statusu pracowników uczelni, studentów, doktorantów, charakter badań naukowych, współpracę międzynarodową), finansowanie uczelni oraz instytucje systemu szkolnictwa wyższego. Rozdział pierwszy stanowi kanwę i niezbędne wprowadzenie do właściwej analizy efektywności prawa o szkolnictwie wyższym, a także do wskazania problemów w stosowaniu przepisów prawa o szkolnictwie wyższym w kolejnych rozdziałach rozprawy doktorskiej.

W rozdziale drugim została przedstawiona analiza orzecznictwa wspólnotowego i polskiego pod kątem tematyczno-płaszczyznowym, w szczególności uwzględniając zagadnienia będące przedmiotem orzeczeń sądów, związane np. z zasadą bezpłatności nauki w uczelniach wyższych, prawem do nauki na poziomie studiów wyższych, statusem prawnym i osobowością prawną uczelni wyższych, zasadą autonomii szkół wyższych, finansowaniem uczelni wyższych, komercjalizacją badań naukowych, prawami poszczególnych grup osób funkcjonujących na uczelniach wyższych, zwłaszcza pracowników naukowych i studentów, mieniem uczelni itd. – w ten sposób zostały zasygnalizowane główne problemy w stosowaniu przepisów prawa o szkolnictwie wyższym. Zaprezentowano spojrzenie na przepisy prawa o szkolnictwie wyższym przez pryzmat problemów w ich stosowaniu/wykładni, które są wyciągnięte z linii orzeczniczych sądów polskich i wspólnotowych, a następnie przełożone na grunt aktów prawa wewnętrznego uczelni wyższych.

W rozdziale trzecim ukazano stosowanie prawa na szczeblu aktów prawa wewnętrznego uczelni wyższych oraz wpływ orzeczeń na kształt i ich stosowanie w kontekście brzmienia statutów uczelni wyższych. Zaprezentowano analizę charakteru prawnego sztandarowego aktu wewnętrznego każdej uczelni, jakim jest statut uczelni wyższej, nadający jej konkretny zakres autonomii w działaniu jej organów. Przedstawione również zostało zestawienie rozwiązań prawnych zastosowanych w statutach największych uczelni wyższych w Polsce, poddano je analizie pod kątem odzwierciedlania (lub jego braku) linii orzeczniczych w poszczególnych zapisach wewnętrznych aktów prawnych i zestawiono ze sobą uregulowania prawne wewnętrzne w poszczególnych uczelniach wyższych pokazując w ten sposób zbieżności lub rozbieżności w przyjętych w poszczególnych zakresach rozwiązaniach prawnych określających ważne kwestie dotyczące funkcjonowania wskazanych uczelni wyższych.

W rozdziale czwartym przedstawiono aktualne uregulowania prawa o szkolnictwie wyższym, omówiono przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wskazano różnice w uregulowaniach ustawy ustępującej i nowej ustawy w kontekście głównych zagadnień organizacji i funkcjonowania uczelni wyższych, omówiono najważniejsze i charakterystyczne lub innowacyjne zmiany systemu szkolnictwa wyższego, a następnie sformułowano wnioski *de lege lata*, *de lege ferenda* i podjęto próbę oceny nowej legislacji pod kątem wskazania celowości wprowadzenia nowych regulacji norm prawnych w szkolnictwie wyższym oraz ich efektywności.

Niniejsza rozprawa doktorska stanowi opracowanie, w którym dokonano komplementarnej refleksji i analizy odnośnie głównych linii orzeczniczych dotychczasowej judykatury sądów, trybunałów krajowych i międzynarodowych w zakresie prawa o szkolnictwie wyższym oraz norm prawnych wynikających z uregulowania funkcjonowania uczelni wyższych na różnych płaszczyznach. W rozprawie doktorskiej przeanalizowano kilkaset orzeczeń różnych sądów i trybunałów, by pokazać ich koloryt i różnorodność podejścia do tych samych tematów, a jednocześnie ująć i przekazać dalej ideę i sens sięgania po rozwiązania interpretacyjne i wykładni przepisów prawa wypracowane w judykaturze, co powinno wszystkim wejść w nawyk, gdyż wpływ orzecznictwa polskiego i wspólnotowego na stosowanie przepisów prawa o szkolnictwie wyższym jest niezaprzeczalny.